ARREST VAN HET HOF (Tweede kamer)
8 oktober 1986 *

In de gevoegde zaken 169/83 en 136/84,

1) **Gerhardus Leussink,** ambtenaar van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, wonende te Brussel,

2) **Maria Brummelhuis,** echtgenote van Gerhardus Leussink, wonende te Brussel,

3) **Monica Leussink,** dochter van Gerhardus Leussink, wonende te Brussel,

4) **Maria Brummelhuis** en **Gerhardus Leussink,** voornoemd, handelende in hun hoedanigheid van wettelijke vertegenwoordigers van hun kinderen:

   a) **Mirjam Leussink,** geboren op 14 december 1966,

   b) **Mechteld Leussink,** geboren op 12 december 1968,

   c) **Maud Leussink,** geboren op 15 maart 1971,

   wonende te Brussel,

bijgestaan en vertegenwoordigd door B. Humblet en E. Lebrun, advocaten te Brussel, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij T. Biever, advocaat aldaar, 83, boulevard Grande-Duchesse-Charlotte,

verzoekers,

tegen

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door H. van Lier, lid van haar juridische dienst, bijgestaan door P. Vercruysse, advocaat te Brussel, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij G. Kremlis, lid van haar juridische dienst, bâtiment Jean Monnet, Kirchberg,

verweerster,

betreffende,

* Procestaal: Nederlands.

in zaak 169/83, een beroep tot nietigverklaring van het stilzwijgend genomen besluit tot afwijzing van de vorderingen van Maria Brummelhuis en haar kinderen, Monica, Mirjam, Mechteld en Maud, verzoeksters, strekkende tot verkrijging, onder alle voorbehoud, van een bedrag van 3 miljoen BFR voor Maria Brummelhuis en van 1 miljoen BFR voor elk van de kinderen als vergoeding van de morele schade die zij hebben geleden ten gevolge van een aan Gerhardus Leussink overkomen arbeidsongeval, vermeerderd met moratoire interessen op de voet van 12% 's jaars vanaf 5 april 1983 tot de dag van betaling, en,

in zaak 136/84, een beroep tot nietigverklaring van het stilzwijgend genomen besluit tot afwijzing van de vordering van Gerhardus Leussink, verzoeker, strekkende tot verkrijging, onder alle voorbehoud, van een bedrag van 5 miljoen BFR als vergoeding van de ten gevolge van vorenbedoeld ongeval geleden morele schade, vermeerderd met moratoire interessen op de voet van 12% 's jaars vanaf 5 april 1983 tot de dag van betaling,

en, in beide zaken, veroordeling van de Commissie tot betaling van bovengenoemde bedragen,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

samengesteld als volgt: T. F. O'Higgins, kamerpresident, O. Due en K. Bahlmann, rechters,

advocaat-generaal: Sir Gordon Slynn
griffier: J. A. Pompe, adjunct-griffier

gezien het rapport ter terechtzitting, zoals aangevuld na de mondelinge behandeling op 29 mei 1986,

gehoord de conclusie van de advocaat-generaal ter terechtzitting van 26 juni 1986,

het navolgende

ARREST

1 Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof op 23 mei 1984 (zaak 136/84), heeft Gerhardus Leussink, ambtenaar in de rang B 1 van de Commissie van de Europese Gemeenschappen, krachtens artikel 179 EEG-Verdrag beroep ingesteld, strekkende tot toekenning van een bedrag van 5 miljoen BFR, vermeerderd met moratoire interessen op de voet van 12% 's jaars vanaf 5 april 1983 tot de dag van betaling, als vergoeding van de morele schade die hij ten gevolge van een arbeidsongeval zou hebben geleden.

2 Bij verzoekschrift neergelegd ter griffie van het Hof op 2 augustus 1983 (zaak 169/83), hebben Maria Brummelhuis, echtgenote van Leussink, en de vier kinderen van voornoemde echtelieden, Monica, Mirjam, Mechteld en Maud Leussink, de drie laatstgenoemde wettelijk vertegenwoordigd door hun ouders, krachtens de artikelen 178 en 215, tweede alinea, van het Verdrag beroep ingesteld, in wezen strekkende tot toekenning van een bedrag van 3 miljoen BFR aan Brummelhuis en van 1 miljoen BFR aan elk van de kinderen, vermeerderd met moratoire interessen op de voet van 12% 's jaars vanaf 5 april 1983 tot de dag van betaling, als vergoeding van de morele schade die zij ten gevolge van vorenbedoeld ongeval zouden hebben geleden.

3 Het Hof heeft de voeging van de twee zaken gelast voor de mondelinge behandeling en het arrest.

4 Op 7 april 1978 is Leussink het slachtoffer geworden van een verkeersongeval in de Bondsrepubliek Duitsland, terwijl hij zich op dienstreis bevond en reisde in een auto die eigendom was van de Commissie en door een ambtenaar van de Commissie werd bestuurd. Leussink werd daarbij zwaar gewond en liep tal van blijvende letsels op. Hij heeft zijn werkzaamheden bij de Commissie echter weer kunnen opnemen.

5 De medische commissie, ingesteld ingevolge de artikelen 21 tot en met 23 van de Regeling voor de verzekering van de ambtenaren van de Europese Gemeenschappen tegen ongevallen en beroepsziekte (hierna: de Regeling), kwam tot de conclusie dat de door het ongeval veroorzaakte blijvende invaliditeit op 75% moest worden vastgesteld, waarvan 10% voor psychologische en immateriële schade. Overeenkomstig deze conclusie heeft Leussink een bedrag van 7 254 042 BFR ontvangen op grond van de ongevallenverzekering bedoeld in artikel 73 Ambtenarenstatuut en de Regeling.

6 Leussink betoogt dat deze vergoeding enkel de economische gevolgen van het ongeval dekt, doch niet de morele schade. Dienaangaande beklemtoont hij, dat hij wat zijn beroepsleven betreft, alle hoop op bevordering heeft opgegeven en leeft met de permanente vrees niet tegen zijn taak te zijn opgewassen. In zijn privéleven zijn zijn relaties met zijn vrouw, zijn kinderen en zijn vrienden duurzaam ontwricht. Ten slotte kan hij niet meer aan sport doen noch genieten van de goede dingen van het dagelijks leven.

7 Brummelhuis en de vier kinderen vorderen vergoeding van de morele schade die zij hebben geleden doordat ten gevolge van het ongeval het karakter en de persoonlijkheid van hun man en vader zijn veranderd, waardoor de gezinsrelaties ten diepste zijn verstoord.

8 De Commissie stelt vooreerst, dat de in artikel 73 van het Statuut en de Regeling voorziene ongevallenverzekering alle schaden dekt en geen ruimte laat voor aanvullende vorderingen naar gemeen recht. In de tweede plaats wijst de Commissie iedere aansprakelijkheid voor het ongeval af en trekt zij de omvang van de gestelde schade alsmede het oorzakelijk verband tussen het ongeval en die schade in twijfel.

9 Voor de feiten van de zaak en de bijzonderheden met betrekking tot de standpunten van partijen wordt verwezen naar het rapport ter terechtzitting.

De verhouding tussen de statutaire dekking en de vordering van aanvullende vergoeding op grond van het gemene recht

10 In de eerste plaats moet worden onderzocht of de ongevallenverzekering bedoeld in artikel 73 van het Statuut en de Regeling, alle schaden dekt, hetgeen, gelijk de Commissie stelt, in het geval van een arbeidsongeval iedere andere op de beginselen van het gemene recht gebaseerde aanspraak op schadevergoeding zou uitsluiten.

11 Bedoelde statutaire dekking berust op een algemene verzekering — met bijdrageplicht — tegen ongevallen in en buiten de dienst. Voor het recht op uitkering speelt geen rol, wie het ongeval heeft veroorzaakt en of deze persoon aansprakelijk is. Uitgekeerd wordt een forfaitair bedrag, waarvan de hoogte gekoppeld is aan de graad van invaliditeit en het basissalaris van de betrokken ambtenaar. De

Regeling bevat bepalingen betreffende het verhaal op een aansprakelijke derde. In dit verband wordt bepaald dat de ambtenaar de Gemeenschappen subrogeert in al zijn rechten en vorderingen tegen de aansprakelijke derde, met dien verstande dat de ambtenaar bij voorrang gerechtigd is tot de bedragen waarvan de optelling bij de door de Gemeenschappen verrichte uitkeringen voor het volledig herstel van de schade noodzakelijk mocht zijn. De Regeling bepaalt echter niets met betrekking tot bijkomende vorderingen tegen de instelling.

12 Uit het feit dat de ambtenaar een voorrangsrecht heeft wanneer een derde voor het ongeval aansprakelijk is, blijkt dat de uitkeringen krachtens de Regeling niet worden geacht in alle gevallen een volledige vergoeding te verzekeren. Dit volgt overigens uit het forfaitaire karakter van de uitkering, die onder meer afhangt van het salaris van de betrokkene. Deze berekeningswijze is kennelijk niet adequaat in het geval van een schade die geen verband houdt met het beroepsleven van het slachtoffer.

13 In deze omstandigheden en bij het ontbreken van enige uitdrukkelijke bepaling in de Regeling, kan men aan deze Regeling geen argument ontlenen om de ambtenaar en zijn rechtverkrijgenden het recht te ontzeggen een aanvullende vergoeding te vorderen, wanneer de instelling naar gemeen recht aansprakelijk is voor het ongeval en de statutaire uitkeringen niet voldoende zijn om de geleden schade volledig te vergoeden.

14 In de tweede plaats moet derhalve worden onderzocht, of de Commissie moet worden geacht aansprakelijk te zijn voor het ongeval en, zo ja, of de statutaire uitkeringen onvoldoende zijn om de schade volledig te vergoeden, en of het oorzakelijk verband tot genoegen van recht is aangetoond.

De aansprakelijkheid van de Commissie

15 Het betoog van de Commissie, dat de vraag betreffende de aansprakelijkheid moet worden beantwoord aan de hand van het Duitse verkeersongevallenrecht, daar dit de *lex loci delicti commissi* is, kan niet worden aanvaard. Verzoeker bevond zich immers op een door de Commissie goedgekeurde dienstreis en reisde met een auto die aan de Commissie toebehoorde, terwijl de chauffeur eveneens ambtenaar van de Commissie was. Het gaat dus om een arbeidsongeval, waarbij de vraag moet worden gesteld of de Commissie bij de controle, het onderhoud en het gebruik van

de dienstwagen is tekortgeschoten in de zorgvuldigheid die zij als werkgeefster heeft te betrachten.

16 Volgens het op verzoek van het Duitse Openbaar Ministerie opgestelde technisch deskundigenverslag was het ongeval te wijten aan het loslaten van het loopvlak van een band. Het verslag noemt daarvoor verscheidene mogelijke oorzaken, waarvan enkele het gevolg zouden kunnen zijn van gebrekkig onderhoud of onvoldoende inspectie van de auto of van onzorgvuldig gebruik. De Commissie heeft geen enkel bewijs aangevoerd dat het Hof in staat zou kunnen stellen te bepalen, aan welke van die oorzaken het loslaten van het loopvlak is toe te schrijven.

17 Daar de Commissie de eerstaangewezene is om dienaangaande bewijs te leveren, moet deze onzekerheid in haar nadeel uitwerken. Derhalve moet de stelling van verzoekers worden aanvaard, dat het ongeval te wijten is aan een onzorgvuldigheid waarvoor de Commissie aansprakelijk is.

De schade en het oorzakelijk verband

18 De aan het Hof verstrekte inlichtingen laten de constatering toe, dat Leussinks zeer ernstige verwondingen ook niet-economische gevolgen hebben gehad, met name voor zijn gezinsrelaties en sociale betrekkingen. Deze gevolgen leveren een morele schade op, die recht geeft op vergoeding. Het dossier bevat niets op grond waarvan men zou kunnen twijfelen aan het oorzakelijk verband tussen het ongeval en die schade. Wat de vordering van Leussink betreft, moet dus nog slechts worden onderzocht of, en zo ja in welke mate, de krachtens de statutaire regeling verrichte uitkeringen een passende schadevergoeding vormen.

19 Gelijk het Hof verklaarde in zijn arrest van 2 oktober 1979 (zaak 152/77, mej. B., Jurispr. 1979, blz. 2819), moet bij de vaststelling van de invaliditeitsgraad in de zin van de statutaire regeling rekening worden gehouden met de psychologische en immateriële gevolgen. Blijkens de uitsplitsing van het invaliditeitspercentage van 75% is dit in het onderhavige geval inderdaad gebeurd. Naast de percentages voor gehoor-, reuk- en smaakstoornissen is een percentage van 10% bepaald voor psychologische en immateriële schade. Deze 10% komen overeen met een vergoeding van bijna 1 miljoen BFR.

20 Gelet evenwel de uitermate ernstige niet-economische gevolgen die het ongeval voor Leussink heeft gehad, acht het Hof het billijk hem een aanvullende vergoeding van 2 miljoen BFR toe te kennen, vermeerderd met rente op de voet van 8% 's jaars vanaf de dag waarop het beroep is ingesteld, te weten 23 mei 1984.

21 Met betrekking tot de vorderingen van Leussinks echtgenote en kinderen, strekkende tot vergoeding van de gevolgen van het ongeval voor het gezinsleven, moet worden erkend dat ook het gezin door het ongeval heeft geleden en met name door de psychologische gevolgen die dit voor Leussink heeft gehad. Dit blijkt met name uit de medische attesten en de schoolrapporten die voor de kinderen zijn overgelegd.

22 Ofschoon noch aan de realiteit van deze gevolgen noch aan hun oorzakelijk verband met het ongeval twijfel kan bestaan, moet niettemin worden vastgesteld dat zij de repercussie zijn van de door Leussink geleden schade en niet behoren tot de gevolgen waarvoor de Commissie als werkgeefster aansprakelijk kan worden gesteld, hetgeen bevestiging vindt in het feit dat de rechtsorde van de meeste Lid-Staten niet in een vergoeding voor dergelijke gevolgen voorziet.

23 Bijgevolg moet het beroep ingesteld door Maria Brummelhuis en door Monica, Mirjam, Mechteld en Maud Leussink worden verworpen.

Kosten

24 Volgens artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering wordt de in het ongelijk gestelde partij in de kosten verwezen. Aangezien de Commissie in zaak 136/84 op de belangrijkste punten in het ongelijk is gesteld, dient zij in de op deze zaak gevallen kosten te worden verwezen.

25 Met betrekking tot zaak 169/83 zij eraan herinnerd, dat volgens artikel 69, paragraaf 3, eerste alinea, van het Reglement voor de procesvoering het Hof de proceskosten wegens bijzondere redenen geheel of gedeeltelijk kan compenseren. Hoewel deze zaak op grond van artikel 178 EEG-Verdrag aanhangig is gemaakt, vindt het geschil zijn oorsprong in de betrekking tussen de ambtenaar en de instelling. Er zijn derhalve termen aanwezig om toepassing te geven aan het beginsel

van artikel 70 van genoemd Reglement, volgens hetwelk de kosten door de instellingen in ambtenarenzaken gemaakt, te haren laste blijven. Bijgevolg zal elk der partijen de eigen kosten hebben te dragen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Tweede kamer),

rechtdoende:

1) **Veroordeelt de Commissie om aan Gerhardus Leussink te betalen een bedrag van 2 miljoen BFR, vermeerderd met rente op de voet van 8% 's jaars vanaf 23 mei 1984.**

2) **Verwerpt de beroepen ingesteld door Maria Brummelhuis, echtgenote Leussink, en door Monica, Mirjam, Mechteld en Maud Leussink.**

3) **Verwijst de Commissie in de op zaak 136/84 gevallen kosten.**

4) **Verstaat dat elk der partijen in zaak 169/83 de eigen kosten zal dragen.**

O'Higgins Due Bahlmann

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op 8 oktober 1986.

De griffier

P. Heim

De president van de Tweede kamer

T. F. O'Higgins